

'השקדייה פורחת' | מפגש של שיח ויצירה

ניתן להתאים את הפעילות לכל גיל. יש לתת את הדעת אם רצוי לשלב בין גילאים שונים (פעילות משפחתית או לפעול בקבוצות לפי גילאים).

עדיף בחוץ, ליד עץ שקדייה אם יש במושב, ואם אין או שמזג האוויר אינו מאפשר זאת, אפשר להתכנס במועדון.

רציונל

בפעילות זו נבקש ללמוד מעץ השקד, השקדייה, משהו על העזה ושקדנות, ולהשתמש בלימוד זה למחשבה אישית וקהילתית על אתגרים ותעוזות שנבקש לקחת על עצמנו. להלן הסבר קצר על מהותה של הפעילות וחיבורה לט"ו בשבט. מומלץ לאפשר למשתתפים לקחת חלק פעיל ברעיונות המוצעים, על ידי הקראתם או הסברם בעל פה.

השקדייה הפכה לסמלו האהוב של ט"ו בשבט. פריחתה המרהיבה המתחילה בחודש שבט (ינואר), אמצע החורף, מבשרת את האביב המתקרב ואת החיות וההתחדשות הצפויות לאחר תרדמת החורף. השם הרשמי של העץ הוא 'שקד מצוי'; את השם 'שקדייה' הכניס לשפה העברית המשורר לוי קיפניס בשירו 'לשנה טובה שקדיה' בשנת תרע"ט (1919).

[ראו עוד על מקור השם 'שקדיה' באתר האקדמיה ללשון העברית:](#)

בפעילות זו נבין מהו המנגנון הבוטני הגורם לעץ השקד לפרוח בעונה זו, ואילו ערכים אנחנו יכולים ללמוד ממנו.

עץ השקד הוא ממשפחת הוורדיים השייך לקבוצת נשירי החורף, המשירים את עליהם בסתיו, ובחורף עומדים עירומים, בתרדמה. כשהימים מתחילים להתחמם ולהתארך העץ מוציא פרחים, עוד טרם לבלוב העלים. נשירי החורף באו מארצות הצפון הקרות. העלים נושרים כדי להימנע מקיפאון ומוות ומנזקי השלג המכביד עליהם. אף שבארצנו החורף אינו קר מאוד ברוב האזורים, יש לנו לא מעט מינים של נשירי חורף: תפוח, אגס, דובדבן, אפרסק ונקטרינה.

השקד מתייחד משאר הנשירים בעיתוי המוקדם של פריחתו. רוב הנשירים מתחילים לפרוח באדר או בניסן, ואילו השקד מתחיל לפרוח כבר בשבט, כשהחורף בשיאו!

במקורותינו, השם 'שקד' מעיד על שקדנות וחריצות, להיות 'קודקוד' להיות ראשון!! וכידוע, להיות ראשון, להקדים ולהעז, זה גם לקחת סיכון... וסיכוי. יתרונה של הפריחה המוקדמת הוא, שלמאביקים המעטים בעונה זו יש היצע מועט של פרחים, ולכן יש סיכוי רב יותר שהם יאביקו את פרחי השקד. מנגד, הסיכון הוא שהחורף עוד בעיצומו והגשם עלול לפגוע בפרחים, הרוחות עלולות להפיל אותם, ובימים הקרים לא יהיו מאביקים.

תיאור יפה של עונת החורף וחודש כסליו מופיע בספרו של אמוץ כהן "עונות השנה" בעמודים 88-89: "בחודש שבט עומד כבר אילן השקד בפריחתו. זה טיבו שהוא מזדרז ומתנער לחיים חדשים לפי האפרסק ולפני התפוח, לפני השזיף ולפני האגס והחבוש. יש, וכבר בסוף כסליו, בשעה שסערות ראשונות של טבת מתחילות לילל ולבשר את העונה הקרה ביותר שבשנה, כבר נראה פרח בודד. ראשון באילן השקד, כמיין נוצה לבנה בנופו השומם של האילן. ואתה תמה על הופעה זו שלא בזמנה, הרבה לפני זמנה, שעה שהעץ עדין טעון מקצת עלים ישנים של אשתקד. עדיין לא גמר חשבוננו עם השנה החולפת, עדיין לא נסתיימה הנשירה וכבר התחילה הפריחה! ודאי שאין עונת הקור של ינואר ומחציתו של פברואר יפה לפריחה. הסערות קשות, הגשמים טורדים והחרקים המסייעים במעשה ההפריה נעדרים לחלוטין. ואף על פי כן אין השקד חושש לפגעי הזמן. מכיוון שנפתח פרחו הראשון, הריהו מוסיף והולך. תחילה שניים-שלושה פרחים, אחר-כך עשרות אחדות, ולאחר מכן עשרות מרובות, עד שכול האילן עומד עטוף טלית שכולה לובן. מי שלא ראה כרם שקדים פורח, לא ראה מחזה נאה בפרוס אביבה של ארץ ישראל"

בפעילות זו נבקש ללמוד מהשקדייה את סוד השקדנות וההעזה, להתבונן על עצמנו ועל קהילתנו ולחשוב - במה אננו מעזים, במה אננו מובילים, במה אננו מתמידים? ובמה היינו רוצים, להעז, להתמיד, להוביל?

מהלך הפעילות

מומלץ לפתוח את הפעילות ליד עץ שקד, להצביע על השלב בו נמצא העץ (תרדמת חורף, פריחה, לבלוב) ולספר על ייחודו, בעזרת ההסבר לעיל. אפשר להיעזר בתמונות להלן ולהסביר על שלכת, פריחה ולבלוב.

לאחר ההסבר הבוטני, נעבור לשיחה אינטימית יותר על עצמנו: מתי בחיינו ובמעשינו אנחנו מעזים להיות ראשוניים? מתי לא? האם גם אנחנו, כמו השקד, מוכנים לקחת סיכונים כדי לזכות בסיכויים? מהם הסיכויים והסיכונים במקרים כאלה? באילו תחומים בחיינו רוצים להעז, לשקוד ולהתמיד כמו השקד?

השיחה יכולה להתפתח לכיוון האישי, לכיוון המשפחתי או לכיוון הקהילתי: באיזה תחום אנחנו, כקהילה וכמושב, רוצים להעז? מה כל אחד מאתנו יכול ורוצה להעז למען הקהילה והמושב. מומלץ לקיים את הדיון בקבוצות קטנות, 'חברותות', המאפשרות שיחה אינטימית; לחלופין, בקבוצה גדולה או לפי משפחות, בהתאם לאופי המשתתפים.

לאחר הדיון נפנה לשלב יצירתי ונבקש מהמשתתפים לכתוב, באחת מן הדרכים המופיעות כאן, את התחום שבו הם רוצים להעז (בהתאם לאופי הדיון שבחרנו):

1. נצייר על קיר המועדון או מבנה ציבורי אחר, עץ גדול שיישאר לאורך השנה כולה וישמש תזכורת לפעילות ולהתחייבויות שציינו המשתתפים. אפשר להצמיד לעץ מעטפות (לשמירה על פרטיות) או לצייר עליו פרחים שיתנו מקום פומבי למחשבות.
2. ניתן לטבול את כפות הידיים בצבע עליז ולהטביע אותן על העץ, כמעין 'פירות', ועליהן יכתוב כל אחד במילה אחת מה הוא רוצה להעז (אפילו ברמז).
3. אפשר ליידד חלקת אדמה משותפת לזריעה, להכין פתקים שבהם ייכתבו ההתחייבויות וההעזות, ולטמון אותם באדמה יחד עם זרעים של פרחי העונה או ירקות.
4. ניתן גם לטמון זרע בכלי אישי שיילקח הביתה, לקשט אותו ולכתוב עליו מבחוץ את ההתחייבות.

כדי להתאים את הפעילות לאופי המושב כדאי לחשוב על כמה היבטים:

- א. האם כדאי לבקש מהמשתתפים לשתף באתגרים אישיים שהציבו לעצמם ולפתח דיון, או שכל אחד יכתוב לעצמו.
- ב. ניתן למקד את הדיון ושאלת ההעזה וההתמדה ('השקידה') בקהילה: באיזה תחום אנחנו, הנוער במושב, רוצים להעז, להוביל, לשנות, להתמיד? לחלופין - באיזה תחום נרצה להעז ולהתמיד כמשפחה? ועוד.
- ג. מומלץ לנסח את השאלה המדויקת ולכתוב על כרטיסיות קטנות אותה תחלקו לקבוצות הדיון הקטנות. רצוי לקשור שוב את הניסוח אל השקד, המעז לפרוח ראשון למרות הסכנות.
- ד. לקבוצות שיש חשש שלא 'יזרמו' עם הרעיון, כדאי להכין כרטיסי השראה:
 - אני 'שוקד' (מעז ומתמיד...) להעלות את ממוצע הציונים שלי מ...ל....
 - אני לרוץ פעם בשבוע ...ק"מ
 - אני...לבקר את סבא וסבתא שלי אחת ל....
 - אני מתאמן על הגיטרה....
 - אני מתחיל ללמוד אנגלית ומתרגם שיר אהוב אחת ל....
 - אני ...לחסוך... תוך....
 - יש לי אומץ ל...
 - אני רוצה להוביל בקבוצה שלי...
 - אני רוצה להוביל בכיתה שלי את רעיון ה..... וביצועו....
- ה. חשוב להזכיר שגם בטבע לא כל הניסיונות מצליחים... העיקר הוא הרצון והניסיון - וההתמדה! אם לא הצליח בגללי, אחשוב כיצד אוכל להשתפר בניסיון הבא; אם לא הצליח מסיבות אחרות, אנסה שוב ולא אתייאש.

ציוד נדרש

- שקדיה או תמונות של שקדיה
- כרטיסיות הנחיה לדיון
- צבעים, טושים, דפים
- אביזרי יצירה בהתאם ליצירה שבחרתם (בריסטולים גזורים לפרחים/ מעטפות ודפים/ צבעי גואש להטבעת כפות ידיים/ זרעים / כוסות יפים לשתילה).
- במידת הצורך - ציור גדול של עץ על קיר ציבורי במושב
- במידת הצורך - הכשרת שטח אדמה

מטע שקדים בפורח | צילום: ניסן לב"ר, מתוך אתר פיקיוויקי

פריחת השקדיה | צילום: מנחם מענדל שורקי, מתוך אתר פיקיוויקי